

Kutasy Mercédesz
Kállai Ernő művészettörténelmi és műkritikai ösztöndíj
2016

KÖZTES TEREK—HATÁRÁTLÉPÉSEK *rezümé*

A Kállai Ernő művészettörténelmi és műkritikai ösztöndíj 2016-os első évfolyama keretében arra vállalkoztam, hogy *Köztes terek – határátlépések* munkacímű kötetem hat fejezetét megírjam. Eleinte egy rövidebb esszékötetet terveztem, de a munka során több olyan szempont is felmerült, amely mentén érdemes volna a tematikát bővíteni; így mostanra elmondható, hogy bár a fejezetek szövege nagyobb részt elkészült, a kötet egy kicsit mégis távolabb került a készlet állapotától, hisz a tervezett további részek lényegesen gazdagítanák, árnyalnák a köztesség általam felvetett kérdéseit.

A kötet szerkesztése során azt a módszert választottam, hogy folyamatos adatgyűjtés és jegyzetelés mellett egyszerre fejlesztettem a kötet egyes részeit, hogy a végén a szerteágazó tematikájú szövegek mégis egységes hangon szólalhassanak meg. Mindeközben, hogy a kötet hangsúlyait kijelöljem, egy-egy fejezetrészt kidolgoztam, és önálló publikációként is megjelentettem: ezek köré szerveződik a többi elemzés.

Kötetem első fejezetében három novellát vizsgálok (Octavio Paz: *Angyalfej*, Julio Cortázar: *Fin de etapa* és Carlos Fuentes: *A babakirálynő*), melyekben a szereplők képkereteken és vizuális műfajokon keresztül közlekednek. Elemzésemben a képkereten átlépést transzparenciaként értelmezem, és mint ilyet, Marcel Duchamp *Nagy üvegével* rokonítom, melyről Paz *Meztelen jelenés* címmel írt 1973-ban tanulmányt: e művészetelméleti-költői tanulmány alapvetései segítségével elemzem a mexikói szerző novelláját.

Második fejezetem kiindulópontja az argentin Horacio Zabala börtönutópia-sorozata, az *Anteproyectos para cárceles*: ennek kapcsán olyan műveket vizsgálok, melyek a befogadói szubjektum korlátozottságára reflektálnak. Célom, hogy a tematikájuk miatt kézenfekvő példákon túl (pl. ketreceket/rácsokat megjelenítő képzőművészeti alkotások: Luis Bénédict, Horacio Zabala; vagy a Latin-Amerikában nagy hagyománnyal rendelkező diktátorregények, köztük Domingo Faustino Sarmiento, Augusto Roa Bastos, Alejo Carpentier vagy épp Mario Vargas Llosa munkái) olyan műveket vizsgáljak, melyek szerkezetüknél, definíciójuknál fogva beszélnek saját határaikról. Fejezetemben a határátlépés kérdését irodalmi, képzőművészeti és filozófiai példákkal illusztrálom. Eredményeimet 2016. októberében ismerttettem az *América, tierra de utopías. Utopía y distopía en el imaginario hispánico* című nemzetközi konferencián.

A harmadik fejezethez – latin-amerikai utópia a 70-es évek magyar művészetében – mintegy három szerzői ív terjedelmű kézirat van készen, valamint feldolgoztam és rendszereztem az Argentínában összegyűjtött bibliográfiámat és interjúimat.

A negyedik fejezethez, mely az Estrella del Oriente művészcsoporthoz *Ballena*—

Va llena című projektjét elemzi, egy részterületről szóló tanulmány októberben jelent meg egy, a szegedi JATE Press gondozásában megjelenő tanulmánykötetben, és elkészült egy további tanulmány is, mely a migráció aktuális kérdéseire reflektál.

Ami az ötödik fejezetet illeti, az említett, *América. Tierra de utopías* című konferencián konzultáltam Graciela Sartival, aki számos információt bocsátott rendelkezésemre Jorge Glusberg munkásságával kapcsolatban, és további szkennelt cikkeket küld a közeljövőben. Ennek az anyagnak a feldolgozása folyamatban van.

Jorge Glusberg és Pedro Roth a 70-es években folyamatosan együtt dolgozott: míg Glusberg kiállításokat szervezett, Roth, nem túlzás azt állítani, hogy az egész művészeti szcénát dokumentálta. A Glusberg által jegyzett (bár sokak által vitatott szerzőségű) könyvekkel, valamint a róla szóló cikkekkel, tiltakozó röplapokkal teli vannak az archívumok – ezeknek a jelentős részét sikerült is összegyűjtenem –, miközben Pedro Roth munkássága, bár megkerülhetetlen, mégis szinte teljesen nyomtalan. „A fényképezés: lényegében be nem avatkozás”, írja Susan Sontag, és bár az állítás némiképp hatásvadásznak tűnik, Pedro Roth munkásságára teljességgel igaz. Az életútinterjút követően fejezetemben elsősorban interjúkra, szóbeli közlésre, valamint közvetlen forrásokra (a Roth-stúdió által készített könyvek, közgyűjteményekben ill. a művész tulajdonában lévő Roth-felvételek stb.) hagyatkozva dokumentálom Roth Buenos Aires-i tevékenységét, és távlati cél lehetne egy (nagyon is hiánypótló) monográfia Pedro Roth fotografusi és festői életművéről.

A kutatás folytatásának lehetséges irányairól az év végi beszámolóban részletesebben szólok.

Szeretném végül megköszönni a tisztelt kuratóriumnak, hogy a Kállai Ernő művészettörténeti és műkritikusi ösztöndíj keretében a keretjelenségek témakörével foglalkozhattam, hogy az eredetileg tervezett kötet megírásához zavartalan munkakörülményeket biztosítottak, sőt, a munka folytatására inspiráltak.

Az ösztöndíj alatt elkészült publikációim:

„Jegyzetek Octavio Paz: Angyalfej című novellájának margójára”. *Filológiai közlöny* 62:(1-2), pp. 84-90 (2016)

„Fogadj be! Migráció és műgyűjtés a 21. században”. *Új Művészet*, október, pp. 24-27 (2016)

„A menekülés módozatai”. Csikós Zsuzsa (szerk.): *A mi santeránk. Tanulmányok Dornbach Mária 70. születésnapjára*. Szeged, JATE Press, 2016. pp. 263-269.

„Este papel es una cárcel. Papeles que capturan”. *América, tierra de utopías* című konferencia aktái (szerkesztés alatt)

„Gondolatok a cellában. Horacio Zabala *Mapping the Monochrome* c. kiállítása” (előkészületben)

Interjú Pedro Rothtal

Kutasy Mercédesz
Budapest
2016